॥श्रीगुरुगणपतयनमः॥ श्रीरामायनमः॥ जयजयआचार्या॥समस्तसुखकर्या॥ब्रह्मप्रभात
सूर्या॥सुखोदया॥१॥जयजयसर्वविसावया॥सोहंभावसुहावया॥नानालोकलावया॥समुद्रांतु॥२॥
अनेकगाआर्तबंधू॥निरंतरकरुणासिंधू॥विषदविद्यावधुवैभाजी॥३॥तुजयाप्रतिपत्तेसि॥तयाज
गहुदाविसि॥प्रकटतेकरिसि॥आघवेचितु॥४॥किपुरिलाचिदृष्टिचोरिजे॥लादृष्टिबंधुनिफजे॥
परिनवलताघवतुझे॥जेआपणेपचोर॥५॥जेतुचितुसर्वायया॥माकोणाबोधुकोणामाया॥अ
सयाआपेआपलाघ्रिया॥नेमोतुजा॥६॥जाणोजगिआपवोके॥तेतुझियाबोलेसुरसजाले॥तु
झेनिक्षमलआले॥एथियेसि॥७॥रविचंद्रादीकमुक्ति॥उदोकरितिजगती॥तेतुझियादिप्ती
तेजतेजा॥८॥चकबकिजेअनिके॥तेदेखिकेनिजीनिजबके॥नभतुजमाजिखेके॥लपिथपि॥९॥
किंबहुनामायाअसास॥ज्ञानजीतुझेनिडोकस॥असोवानेणसायास॥मृतीसीजि॥१०॥वेदवानू
नितवचांग॥जवनदिसेतुझेअंग॥मगआह्मातयामुग॥येकिपांति॥११॥जियेकार्णवाचायि

पाहाता थेंबाचापाडुनाहि॥ मामहानदिकाइ॥ जाणीजति॥१२॥ काउदेलयाभास्वतु॥ चंद्रजैसाख
द्योतु॥ आह्लाम्हतितुजआंतु॥ तेतुलापाडु॥१३॥ आणिदुजियाथांउमोडे॥ तेथपरसिवैखरिबु
डे॥ तोतुमांकोणतोडें॥ वानावासि॥१४॥ याकागिआता॥ स्तूतिसांडूनिनिवांता॥ चरणिटविजे
माथाहेचिभले॥१५॥ तरितुजैसाआह्लासितैसया॥ नमोजीश्रीगुरुराया॥ मजग्रंथोद्यमुफला
वया॥ वेकाराहोइ॥१६॥ आतालपाभाउवलसोडि॥ अरिमतिमाझीपोतडि॥ करिज्ञानपद्यजोडि॥
थोरामोत॥१७॥ मगमीसंसेरनतेण॥ करीनसंतासिकर्णभूषणे॥ लेववीनसुलक्षणे॥ विवेकाचि॥१८॥
जिगीतार्थनिधान॥ काउमाझमन॥ सुयिंघेहोजन॥ आपुले तू॥१९॥ हेवागस्रुष्टियेकेवळे॥ रे
खतुमाझेबुद्धिचेडोळे॥ तैसाउदेजोजीनिर्मळे॥ कारुण्यबिंबे॥२०॥ माझीप्रज्ञावेलिवेलहाळ॥ का
व्यहोयसुफळ॥ तावसंतुहोइस्वेहाळ॥ शिरोमणी॥२१॥ प्रमयमहापुरे॥ हेमतिगंगायथोरे॥ तैसा
वरिषउदारे॥ दिठिवेनि॥२२॥ अगाविद्येकथामा॥ तुझाप्रसादचंद्रमा॥ करुमजपूर्णिमा॥ स्फुर्तिचीजी॥२३॥

जिअवलोकिलियामोते ॥ उन्मेखसागरीभरिते ॥ बोसंडेलसुतीते ॥ रसरुचीचे ॥२४॥ नवतोवोनि
श्रीगुरुराजे ॥ म्हणितलेविनंतिव्याजे ॥ मांडिलेदखवडुजे ॥ स्वप्नमिसे ॥२५॥ हेअसोआतावाजटा ॥
तोतानार्थकरुनिगोमटा ॥ ग्रंथदावीउकटा ॥ भंगोनदि ॥२६॥ हाकाजीस्वामी ॥ हेचिपाहातहोतो
मी ॥ जेश्रीमुखेम्हणातुली ॥ ग्रंथुसांगे ॥२७॥ सहजिहुनेचाहिरु ॥ आंगेचितवअमरु ॥ वरिआ
त्मापुरु ॥ पियुषाचा ॥२८॥ तरिआतायेणप्रसादे ॥ विन्यासविदगदे ॥ मूकरागस्त्रंपदे ॥ वाखाणिनरु ॥२९॥
परिजिवाआंतुलिकडे ॥ जैसिसंदहाचिडाणिबुडे ॥ नाम्रवणितरिचाडे ॥ वाडदिसे ॥३०॥ तैसीबोलि
साचारि ॥ अवतरोमाझीमाधुरि ॥ माझेमागेनिघरि ॥ गुरुकृपेचा ॥३१॥ तरिमागाअयोदशि ॥ अ
ध्यायिगोंजैसि ॥ श्रीकृष्णअर्जुनासि ॥ चावकेले ॥३२॥ जेक्षेत्रक्षेत्रज्ञयोग ॥ होइजेयेणजेग ॥ आमा
गुणसंगे ॥ संसारिया ॥३३॥ आणिहाचिप्रकृतिगतु ॥ सुखदुःखभोगीहेतु ॥ अथवागुणातितु ॥ कव
णुहा ॥३४॥ तरिकैसापाअसंगासंगु ॥ कोणताक्षेत्रक्षेत्रज्ञयोगु ॥ सुखदुःखादिभोगु ॥ कैवितया ॥३५॥

१२

२

गुणतेकैसे कैति॥ बांधतिकवणेरिती॥ नातरिगुणातिती॥ चिरुकाई॥३६॥ हेवंयया अघवया॥
अर्थारूपकवावया॥ विषोयेथुचोदाविया॥ अध्यायासि॥३७॥ तरितोआताऐसा॥ प्रस्तुतप
रियसा॥ अभिप्रावोविश्वशा॥ वेकुंटिचा॥३८॥ श्लोक॥ श्रीभगवानुवाच॥ परंभूयः प्रवक्ष्या
मि ज्ञानानांज्ञानमुत्तमं॥ यज्ज्ञात्वामुनयः सर्वे परांसिद्धिमितोगताः॥१॥ टिका॥ तोम्हणे
गाअर्जुना॥ अवधानाचिसर्वसेना॥ मिकोनिययाज्ञाना॥ सांबावेहो॥३९॥ आम्हीमागातुजब
हुति॥ हाविलिहेउपपति॥ परिअसूणिप्रतिती॥ कुसिननिगे॥४०॥ म्हणोनिपैपुडति॥ सांचिजैल
प्रतिपति॥ परिम्हणम्हणोम्हती॥ डाहारिलेजे॥४१॥ यकवीज्ञानाहेआपुले॥ परिपरेसेनिजाले॥
जेआवडोनिघेतले॥ भवस्वर्गादिक॥४२॥ अगायाचिकारणे॥ हेउत्तमसर्वपरिमीम्हणे॥ जेवन्हि
हेतूणे॥ येरज्ञाने॥४३॥ जियेभवस्वर्गातेजाणती॥ यागचिचांगम्हणति॥ पारिखीपुडिआथी॥
भेदिजया॥४४॥ तियेआघवीचिज्ञाने॥ कैलियेणेस्वप्ने॥ जैसावातोर्मिगगने॥ शिकिजति अंति॥४५॥

२

काउदितेरस्मिराजे॥ लोपलिचंद्रादितेजे॥ नाना प्रलयांबुमाजे॥ नदिनदे॥४६॥ तैसेहेयेणेपा
हालया॥ ज्ञानजातजायलया॥ ज्ञेणानिधंनेजया॥ उत्तमहे॥४७॥ अनादिजेमुक्तता॥ आपुलिअसे
पांडुसुता॥ तोमोक्षुहातायेता॥ होयेयेणे॥४८॥ जयाचयाप्रतिती॥ विचारविरिसमस्ती॥ नेदिजेचिसं
मृति॥ माथाउधडे॥४९॥ मनेमोनाघालुनिमोग॥ विश्रांतिजालियाभोग॥ तेदेहिदहाजोग॥ हो
तीचिना॥५०॥ मगतेदहाचेबेळे॥ बोलाडूनियेकेचिवेळे॥ समतुकिकोरावे॥ प्रासेजाले॥५१॥
श्लोक॥ इदं ज्ञानमुपाश्रित्य मम साधर्म्यमागताः॥ सर्गेपिनोपजायंते प्रलयेन व्यथंति च॥२॥
टिका॥ जेमाझियानियता॥ तेणेनियतेपांडुसुता॥ परिपूर्णपूर्णता॥ माझियाचि॥५२॥ मीजैसा
अनंतानंदु॥ जैसाचिसत्यसिंधु॥ तैसेचितेभेदु॥ उरेचिना॥५३॥ जैसिजेवेळेजैसे॥ तेचितेजालेहै
से॥ घटभंगीघटाकारो॥ आकाशजेवि॥५४॥ नातरिदिवामुळिकि॥ दीपशिखाअनेकि॥ मिनलया
अवलोकि॥ जैसेहोये॥५५॥ अर्जुनातयापरि॥ सरलिदे॥ ताचिवारि॥ मांदोनामार्थयेकाहारि॥ मी

तूविण ॥ ५६ ॥ येणचि पै कारणे ॥ जैपहिले सृष्टिचे जुंपणे ॥ तैं होतया होणे ॥ पडे चि ना ॥ ५७ ॥ सृष्टि
चियेसर्वादि ॥ जयादेहाचिनाहि बांधि ॥ तैं कैचे प्रकयावधि ॥ निमतिलपा ॥ ५८ ॥ स्वणोनिजन्म
क्षया ॥ अतीततेथ नंजया ॥ मिजाले ज्ञानाचया ॥ अनुसरोनि ॥ ५९ ॥ ऐसिज्ञानाचिवाठी ॥ वानि
लिदेवे आवडि ॥ तेवीचि पार्था ही गोडि ॥ ज्ञानावेया ॥ ६० ॥ तवतया जाले आन ॥ सर्वांगीनिघाले कान
सपाइ अवधान ॥ आतलापा ॥ ६१ ॥ आतादेवाचेया ऐसे ॥ जाकळिजतु असे वोरसे ॥ स्वणोनि निरो
पण आकारा ॥ वेगळे ना ॥ ६२ ॥ म गस्वणे गाप्रज्ञाकांता ॥ तुजवलि आजि वक्तृत्वता ॥ जेबोलाया वक्त
ता ॥ जोडलासि ॥ ६३ ॥ तरियेकु मीअनेकि ॥ जोविजेदहु पारा किं ॥ त्रिगुणीलु बुधकि ॥ कोणपरि ॥ ६४ ॥
कैसा क्षेत्रयोग ॥ वियेदयजेग ॥ तेपरिससंगे ॥ कोणपरि ॥ ६५ ॥ पैक्षेत्रयेण व्याजे ॥ हेयालागिबोलिजे
जेमसंग बिजे ॥ श्रुतिपिके ॥ ६६ ॥ श्लोक ॥ ममयोनिर्महद्ब्रह्म तस्मिन्गर्भं दधाम्यहं ॥ संभवः स
र्वभूतानां ततोभवति भारत ॥ ३ ॥ टिका ॥ येहवीतहि महद्ब्रह्म ॥ याचालागि हे ऐसे नाम ॥ जेमह

दादिविश्राम॥शालिकाहे॥६७॥विकाराबहुवसथोरि॥अर्जुनाहेचिकरि॥स्रणोनिअवधारि॥महु
ब्रह्म॥६८॥अव्यक्तवादमति॥अव्यक्तऐसिवदंति॥सांख्याचियाप्रतिति॥प्रकृतिहचि॥६९॥वेदांति ह्ये
तेमाया॥ऐसेस्रणतिप्रज्ञाराया॥असोकितिबोलोवाया॥अज्ञानहे॥७०॥आपुलाआपणपया॥
विसरुजोधनंजया॥तेचिरूपयया॥७१॥अज्ञानासी॥७१॥आणीकहियेकअसे॥जेविचारावेनदिसे॥
वातिपाहाताजैसे॥आंधोरका॥७२॥हालविलयाजाये॥निश्चितरिलोये॥दुधीजैसिसाये॥
दुधाचिते॥७३॥पैजागरुनास्वप्न॥नास्वरूपअवस्थान॥तेसुषुप्तीकाघन॥जैसिलोये॥७४॥
कानवियतावायूते॥वांसेआकाशरिते॥तयाऐसेनिरुते॥अज्ञानगा॥७५॥पैलखांबुकापुरुषु
ऐसाविश्वयोनाहियकु॥परिकाचिनेणाआवलोकु॥दिसतसे॥७६॥तेविवस्कजैसेअसे॥तैसकीर
नदिसे॥परिकाहिअनारिसे॥हरिखिजेना॥७७॥नारातिनातेज॥तेसंधीजेविसोज॥तेविविरुद्धनानि
ज॥अज्ञानआथी॥७८॥ऐसिकोणियेकिदशा॥तियेवाजुअज्ञानहेसा॥तयागुहाकलयाप्रकाशा

ति

क्षेत्रज्ञ नाव ॥ ७९ ॥ अज्ञान थोरिये आणिजे ॥ आपणपे तरिनेणिजे ॥ ते रूप जाणिजे क्षेत्रज्ञाचे ॥ ८० ॥
हाचि उभययोगु ॥ बुझे बापाचा गु ॥ सत्तेचा नैसर्गु ॥ स्वभावो हा ॥ ८१ ॥ आता अज्ञानासारिखे ॥ वस्तु
आपणापे चिदेखे ॥ परि रूपे अनेकु नेणे काणे ॥ ८२ ॥ जैसा रु कुंभमला ॥ प्रणे जाणे मी रावो आला ॥ का
मु छीतु गेला ॥ स्वर्गलोका ॥ ८३ ॥ ते विलचकलिया दिठी ॥ मगे दखणे जेजे उठी ॥ तया नाव सृष्टी ॥ मीचि
पे गाविये ॥ ८४ ॥ जैसे या स्वप्नमाहा ॥ तोये काहिदेखिजे बहुवा ॥ ताचि पांडुआत्मया ॥ स्मरणे विण असे ॥ ८५ ॥
हे चि आनिभ्रांति ॥ प्रमयु उपलो पुडति ॥ परि तु प्रतिति ॥ या चीघपा ॥ ८६ ॥ तरि मा सी हे गृहणी ॥ अ
नादि तरुणि ॥ अनिर्वाच्य गुणि ॥ अविद्या हे ॥ ८७ ॥ इये नाहि हे चि रूप ॥ ठाणे हे अति उमप ॥ हे निद्रिता
समीप ॥ चेतादुरि ॥ ८८ ॥ पैमाशनीचि आंग ॥ पोटु त्या हे जाग ॥ आणि सन्ता संभोग ॥ गुणीणि होये ॥ ८९ ॥
महद्ब्रह्माउदरि ॥ प्रकृति आदि विकारि ॥ गर्भाचि करि चेलो वेली ॥ ९० ॥ उभयसंगु पहिले ॥ बुद्धि तत्त्व प्र
सवले ॥ बुद्धि तत्त्व उभारैले ॥ होय मन ॥ ९१ ॥ तरुणि ममता मनाचि ॥ अहंकार तत्त्व रचि ॥ तेणे महाभु

ताचि ॥ अभिव्यक्ती होय ॥ ९२ ॥ आणि विषयाइंद्रियांगोसि ॥ स्वभावे तव भुतासि ॥ त्रणो नियेतिस
रिसी ॥ ति ये हिरपा ॥ ९३ ॥ जाले निविकार क्षोभ ॥ पाटि त्रिगुणाचे हि उभे ॥ ते कायेवासनागर्भी ॥ राहयदा
वो ॥ ९४ ॥ रुखाचा आवाका ॥ जैसि बीजकणिका ॥ जीवि बांधे उदका ॥ भरतखेवो ॥ ९५ ॥ तैसि मासनिसंगे
अविद्या नानाजेगे ॥ आरघेवालोग ॥ आणियाचि ॥ ९६ ॥ मग गर्भजो कातया ॥ कैसरूपकये आया ॥ ते प
रियेसराया ॥ सुजनाचिया ॥ ९७ ॥ पैमणिजस्वदज ॥ उद्भिजजारज ॥ उमटतिसहज ॥ आवेवहे ॥ ९८ ॥
व्योमवायुवेसे ॥ वाटले निगर्भरसे ॥ मणिजु उसेसे ॥ अवेउतो ॥ ९९ ॥ पाटिसूनितमरज ॥ आगळिकातोय
तेजे ॥ उटता निकेजे ॥ स्वदजुगा ॥ १०० ॥ आप पृथ्वी उकुट ॥ आणि तमोमात्रे ॥ निहुदे स्थावरु उमट
उद्भिजु हा ॥ १ ॥ पाचापचहि विरजी ॥ हो तीमनबुध्यादि साजी ॥ हे हे तुजारजी ॥ ऐसे जाण ॥ २ ॥ हे स
च्या हीहे सरळ ॥ करचरणतळ ॥ महाप्रद्युतिस्थूळ ॥ ते चि शिर ॥ ३ ॥ प्रवृत्ति पलले पोट ॥ निवृत्ति ते
पाटि निट ॥ सुरयानी आंगे आटु ॥ धर्मचि ॥ ४ ॥ कटउत्कास ता स्वर्गु ॥ सकळ कुमध्यभागु ॥ अधो

दशा चोयु ॥ नितेबुता ॥ ५ ॥ हे सेलकरयेक ॥ असवलिहे दख ॥ जयोचतिन्हिलोक ॥ बाळेसगा ॥ ६ ॥ चोऱ्यासी
लक्षयोनि ॥ ते कांडोपरासांदणी ॥ वोठ प्रतिदिनी ॥ बाळकेले ॥ ७ ॥ नानोदहु अवेवि ॥ नामाचि लेणि
लेववि ॥ मोहस्लेनवाळवी ॥ निचनेवन ॥ ८ ॥ सृष्टिवेगळेवेगळिया ॥ तयाकराग्रीआंगोळिया ॥ भिन्ना
भिनसुदलिया ॥ मुदियातेथ ॥ ९ ॥ हे हुकौतचराचर ॥ अविचारितसुंदर ॥ असवोनिथोर ॥ थोरावलि
॥ १० ॥ पैब्रह्माप्रातःकाळु ॥ विष्णुतोमाध्यान्हवेळु ॥ सदाशिवसांजवेळु ॥ बाळकायया ॥ ११ ॥ महाप्रळय
सेजे ॥ खेळनिआलेनिदेजे ॥ विषमप्रलोनउपजे ॥ कल्पादयि ॥ १२ ॥ अर्जुनायापरि ॥ मिथ्यादृष्टिचाघरि ॥
युगानुरूपचीकरि ॥ चोजपाउले ॥ १३ ॥ श्लोक ॥ सर्वयोनिषुकौंतेयमूर्त्तयः संभवंतियाः ॥ तासां
ब्रह्म महद्योनिरहं बीजप्रदः पिता ॥ ४ ॥ टिका ॥ संकल्पमयाचाइष्टु ॥ अंहकारविनटु ॥ ऐसियाहो
य तैसेवटु ॥ ज्ञानेयया ॥ १४ ॥ आताअसोहे बहुबोलि ॥ ऐसेविश्वमायाविया ॥ यथसाह्यजा
लि ॥ माझीसत्ता ॥ १५ ॥ याकारणमीपिता ॥ महद्ब्रह्ममाता ॥ आपलेपांडुसुता ॥ जगडंबरु ॥ १६ ॥

आतारारिरे बहुते देखोनि भेदहोचित्ते जेमन बुध्यादिभूते येकेचिहे १७ पैउचानिचाडाहा
लिया विसमोवगकालिया येकाचिजेविजालिया बिजाचिया १८ आणिसंमधुतोहिऐसा
मृत्तिकेघटुलेकुजैसा कापटुलकापुसा नानुहोये १९ नानाकल्लोळपरंपरा संतमीजैसिसागरा
आत्माआणिचराचरा संमंधुतैसा १२० अणोनिवन्हिआणिज्वाळ दोन्हिवन्हीचिकेवळ ते
विमीगासकळ संमंधुवावो २१ जालेनिजगमीसाके तरिजगलेकोणफोके किलेवरिमाणिके
लापिजेकाये २२ अळंकाराआले तरिसोनेपणकायिगेले किकमळफाकले कमळतामुके २३
सोगपाधनेजया आवेविआवेविया आछादिजेकितया तेचिरूप २४ विरूळ्याजोन्हेका
कणिसाचानिर्वाका वेचलाकीआगका दिसतसे २५ अणोनिजगपरौते सारूनिपाहिजे
मातेतैसानेकेउखिते आघवेचिमी २६ हातुसाचोकारा निश्चयाचाखरा शरीरबांधविरा
जिवाचिया २७ आतामीयामजरावेला शरीरिवेगवाला गुणीमीचिबांधला ऐसाआवेउ २८

६

जैसे स्वप्नीआपण॥ उठउनिया आत्म मरण॥ भोगिजे गा जाण॥ कपिध्वजा॥ २९॥ का कवळाते डोळे
प्रकाशुनि पिवळे॥ दुखतिते हि कळे॥ सयासिचि॥ १३०॥ नानासूर्यप्रकाशा॥ प्रकटिते आभ्रभासे॥ तो
तोपत्ताहे हि दिसे॥ सूर्यचि कि॥ ३१॥ चै आपणपे न जालिया॥ छाया गा आपुलिया॥ विहूनि विहाले
या॥ आन आहे॥ ३२॥ तैसी दृष्टे नानादेहे॥ हा उनि मी नाना होये॥ यथ ऐसा बंधु आहे॥ ते हि देख॥ ३३॥
बंधु का न बंधिजे॥ हे जाणणे मज माझे॥ नेणणे नि उपजे॥ आपुले नि॥ ३४॥ श्लोक॥ सत्वं रजस्त
मइति गुणाः प्रकृतिसंभवाः॥ निबध्नंति महाबाहो देहे देहिनमव्ययं॥ ५॥ टिका॥
तरि कोणे गुणे कैसा॥ मज चिमिं बंधु ऐसा॥ आवडे ते परियसा॥ अर्जुनदेवा॥ ३५॥ गुण कि ति विधर्म॥
का यियया रूपनाम॥ कै जाले हे वर्म॥ अवधारिजे॥ ३६॥ तरि सत्व रज तम॥ ति घा सि हि हे नाम॥ आणि
प्रकृति जन्म॥ भूमिका यया॥ ३७॥ ये थ सत्व उत्तम॥ रजे तम मध्यम॥ ति हि माजि तम॥ सावियाधारा॥ ३८॥
हे येकी चि रत्ति चा दाश॥ त्रिगुणत्व आवडे पाहि॥ वयसा त्रयदेही॥ ये कि जे वि॥ ३९॥ का मि नले नि कि डे

६

जव जव तुकु कोठ ॥ तव तव सानेहि न पडे ॥ पाचि का कसि ॥ १४० ॥ पैसा वधपण जैसे ॥ वाडावि ले अडसे
सु सुसिबैसे ॥ घणावोनि ॥ ४१ ॥ तैसे अज्ञानांगीकारे ॥ निगालिए त्रि विखुरे ॥ तसतरजद्योर तमहिहो
ये ॥ ४२ ॥ अर्जुनागजाण ॥ यथानावगुण ॥ आतादाउखुण ॥ बोधतीते ॥ ४३ ॥ श्लोक ॥ तत्रसत्वं निर्म
लत्वात् प्रकाशकमनामयं ॥ सुखसंगेनबध्नाति ज्ञानसंगेनचानघ ॥ ६ ॥ टिका ॥ तरिक्षेत्रज्ञ
दशे ॥ आत्मामाटकोपेसे ॥ हेदहमीजैसे ॥ महुर्त्तकरि ॥ ४४ ॥ आजन्ममरणांति ॥ देहधर्मसमस्ती
ममत्वाचिसुति ॥ घेनाजव ॥ ४५ ॥ जैसिमिनाचातोंडि ॥ तवपडेनाउंडी ॥ तवगळुआसुडि ॥ जळपार
धी ॥ ४६ ॥ तेविसलेलुबुधके ॥ सुखज्ञानाचिपासिके ॥ वाढिजतिमगखुडके ॥ मृगुजैसा ॥ ४७ ॥ मग
ज्ञानेचडफडि ॥ जाणिवेचेखुरखाडि ॥ स्वयंसुखेहुधाडी ॥ ह्लातिचेगा ॥ ४८ ॥ तेकाविद्यामानेतोष
लाभमात्रेहरिखे ॥ मिसेंतुस्तहिहिदेखे ॥ श्लाघालागे ॥ ४९ ॥ क्षणभाग्यनामासे ॥ आजिसुखिनाहि
दुजे ॥ विकारासुकेपुंजे ॥ सात्विकाचेनि ॥ १५० ॥ आणियेणेहिनसेर ॥ लाकणलागेदुसर ॥ जेविद

त्तेचे भेर ॥ भूत आंगि ॥ ५१ ॥ आपणचि ज्ञानस्वरूप ओह ॥ तेगेलेहदुःख न वाहे ॥ कि विषय ज्ञाने होये
गगनाये वखा ॥ ५२ ॥ रावो जैसा स्वप्नी ॥ रंकपणे रिघधानी ॥ तोदेंदाणाये मानि ॥ इंद्रना मी ॥ ५३ ॥ तैसे गा
देहातिता ॥ जालियादेहु वेता ॥ हालागे पांडुसुता ॥ बाह्यज्ञाने ॥ ५४ ॥ प्रवृत्तिशास्त्रे बुसे ॥ यज्ञविद्या उपजे
किंबहुना सुसे ॥ स्वर्गवरि ॥ ५५ ॥ आणि स्त्रेण आजि आन ॥ मिवाचूनि नाहि सज्ञान ॥ चातुर्यचे द्रगगन
चित्तमासे ॥ ५६ ॥ ऐसे सर्वसुख ज्ञानी ॥ जिवासिलाउनि कानि ॥ बैलाचि करिवानि ॥ पांगुळाचया ५७
आताहाचि शरिरी ॥ रजे जियापरि ॥ बांधिजेते अवधारि ॥ सांधिजेल ॥ ५८ ॥ श्लोक ॥ रजो रागात्मकं
विद्धि तृष्णासंगसमुद्भवं ॥ तन्निबध्नाति कौंतेय कर्मसंगेन देहिनं ॥ ७ ॥ टिका ॥ हे रजयाचि
कारण ॥ जिवाते रंजउजाणे ॥ हे अभिलाषाचे तरुणे ॥ सदाचि गा ॥ ५९ ॥ हे जिवि माठ करिगे ॥ आणि
कामाचा मदिलागे ॥ प्रगवारयावे घे ॥ चुकुचिया ॥ ६० ॥ घृतेआंबु खुनि आगि याळे ॥ वज्राग्निचे
साडु किले ॥ आता बहुथे कुले ॥ आहेते थ ॥ ६१ ॥ तैसि खवळे चाड ॥ होय दुःखासगरगाड ॥ इंद्रश्रीहि

साकउ॥ग्रमोलागे॥६२॥तैसिया गुरुकावाखिनलिया॥मेरुहिहाताआलिया॥तहिलेणयेकाधिया॥
दारूणाहिवनेघ॥६३॥आजिअसतेवेचिजैल॥तरिपोहकायकिजैल॥ऐसापांगीवडिल॥व्यवसा
यमोडो॥६४॥जिवितांचिकुरोंडि॥वोवालुलोगकवडि॥मानिगुणाचियाजोडि॥हुतहसता॥६५॥
लेणस्वर्गहनजोव॥तरिकायितेथसोवे॥यायालागीधावे॥यागकरु॥६६॥वृतापाटीवेते॥आच
रेइस्टापुर्ते॥काम्यवाचूनिहाते॥सिवणेनाहि॥६७॥पैगिआंतिचावारा॥विसवोनेणविरा॥तैसान
लेणेव्यापारा॥रातीदेवो॥६८॥काइचेचडुमासा॥कामिनीकयक्षजैसा॥लाँवलाहोतेसा॥विजुनाहि
॥६९॥तेतुलेनिगावेगे॥स्वर्गसंसारपांगे॥आगीमाजिरिगे॥क्रियेचिये॥१७०॥ऐसादेहिदहावेग
का॥लेलृकुचियासारवका॥खटोपुवाहुगका॥व्यापासचा॥७१॥हरजोगुणाचदारूण॥देहिदे
हिसिबंधन॥परिसआताविदाल॥तमाचेते॥७२॥श्लोक॥तमस्त्वज्ञानजंविद्धिमोहनंस
र्वदेहिनां॥प्रमादालस्यनिद्राभिस्तन्निबध्नातिभारत॥८॥टिका॥व्यवहाराचेहिडो

ळे॥ प्रदजेणपडळे॥ मोहरात्रीचे काळे॥ प्रहुडजे॥ ७३॥ अज्ञानाचेजियाले॥ तयाये काळागत्ये॥
जेणेविश्वभुलले॥ नाचतअसे॥ ७४॥ अविवेकमहामंत्र॥ जेमोह्यप्रद्याचेपात्र॥ हेअसोमोहनास्त्र॥
जिवासिजे॥ ७५॥ पार्थातेगातमरचुनिअैसेवर्म॥ चोखरिदेहाल॥ मानीयाते॥ ७६॥ हेयेकचि
कीरशरिरी॥ माजोलागचराचरि॥ आणितेथेदुसरि॥ गोष्टीनाहि॥ ७७॥ सर्वइंद्रियाजाड्य॥ मना
माजिमोह्य॥ माल्कातिदाराछ्य॥ आलसाचे॥ ७८॥ आंगआंगमोडामोडी॥ कार्यजातीअनावडि
तुसधीपरवडि॥ जांभयाचि॥ ७९॥ उघडियाचिदिठी॥ देखणेनाहिकिरिटी॥ नाळवितीचिउठी॥ वो
ठणोनि॥ ८०॥ पडिलियेठांडी॥ नेणेकानमुरडी॥ तयाचिपरिमुरकुंडि॥ उकलुनेणे॥ ८१॥ पृथ्वी
पाताळेजावो॥ आकाशहिवरियेवो॥ परिउठणेहाभावो॥ उपजोनेणे॥ ८२॥ उचितअनुचितआ
घवे॥ झांसुरतानाठवे जिवे॥ जेथिचांतथलोळावे॥ अैसीमिधा॥ ८३॥ भुनिकरतळे॥ पडिघोयकपा
ळे॥ पायाचशिरियाळे॥ मांडुलाग॥ ८४॥ आणिनिद्राविषिचांगु॥ जिविआथीलागु॥ झांपिजा

तास्वर्गु॥ वा बोलणे॥८५॥ ब्रह्मायु होइजे॥ मानिजेलिया चि असिजे॥ हे गाचू निहुजे॥ व्यसन
नाहि॥८६॥ वाटजाता वाद्य॥ कलूहाता हिडाका लोग॥ अहंतपरिनेघ॥ जरि निज आलि॥८७॥
तेवीचि अक्रोश बळे॥ व्यापोरकोण्हवेळे॥ निगोलतरि ओधेळ॥ रासेजैसे॥८८॥ कुकाकैसेराहाव
वे॥ कोणसिकाइबोलावे॥ हेटाकुतेचि नागवे॥ हे हिनेण॥८९॥ वणवामियाअघवा॥ पाखेचिपु
सूनिध्यावा॥ पतंगुयाहवा॥ घालीजेवि॥९०॥ तैसावळेघसाहासा॥ अकरणीचधिवसा॥ चिंबहु
नाएसा॥ प्रमादुरूचे॥९१॥ हवेनिद्रालस्यप्रमादि॥ तमहिहि त्रिबंधी॥ बाधेनिरुपाधि॥ चोखराते॥९२॥
॥श्लोक॥ सर्वंसुखंसंजयतिरजः कर्मणिभारत॥ ज्ञानमावृत्यतुतमः प्रमादेसंजयत्युत॥९॥
टिका॥ जैसावन्हीकाशिभरे॥ तैदिसकाष्ठाकोरे॥ व्यामघटआवरे॥ तेघटाकाशे॥९३॥ नाना
सरोवरभरले॥ तैचंद्रखतथबिंबले॥ तैसेगुणाभासिबांधले॥ आत्मलगमे॥९४॥ परिहरोनिक
फवात॥ जैदेहिआरोपितपित॥ तैकरिसंतप्त॥ देहजेवि॥९५॥ कावरिवस्त्र तपजैसे॥ जिणोनि

९ शीतचि दिसे॥ तैं काळोय हिव जैसे॥ आकाशेहे॥ ९६॥ नानास्वप्नजागरति॥ लोपूनि येसुषुप्ति॥
तैक्षणयेकचित्तवृत्ति॥ तेचि होय॥ ९७॥ श्लोक॥ रजस्तमश्चाभिभूय सत्वं भवति भारत॥ रजः
सत्वंतमश्चैव तमः सत्वं रजस्तथा॥ १०॥ टिका॥ तैसि रजतमळ रवि॥ जैसा सत्व माजु मिरवि॥ तैं जि
वाकर वि लक्षणवी॥ सुखिया नामी॥ ९८॥ तैसेचि सत्व रज॥ लोपूनि तमाचे भोज॥ वळचे तैं सहज॥
प्रमादि होये॥ ९९॥ तयाचि गा परिपाटि॥ सत्व तमातें पाडि॥ घालूनि जेंकाउडी॥ रजोगुण॥ २००॥
तेंकाकर्मेवाचूनि काहि॥ आन सौंदर्य चि नाहि॥ ऐसे मानिदेहि॥ देहसंजु॥ १॥ त्रिगुणवृद्धीनिरूप
ण॥ तिन्हाकिसां गीतलेजाण॥ आता सत्ववृद्धीलक्षण॥ सादरपरियेसा॥ २॥ श्लोक॥ सर्व
द्वारेषुदेहेस्मिन्प्रकाशउपजायते॥ ज्ञानंयदातदाविद्याद्विवृद्धं सत्वमित्युत॥ ११॥ टि
का॥ पैरजतम विजये॥ सत्व गादळीये॥ वाढ ताचिकेतिये॥ ऐसि होति॥ ३॥ जेप्रज्ञा आतुलि
कडे॥ न समाति बौरिवोसंडे॥ वसंति पश्चखेडे॥ इतिजैसी॥ ४॥ सर्वेंद्रियाचाआंगणि॥ वि

वेकुंठरिरावणि॥साचचिंतरचरणि॥डोलतीडोळे॥५॥राजहंसापुढे॥चालुचचिआगरेडे॥तोडीजे
विसगडे॥क्षिरानिरान्वे॥६॥तेविदोषादोषविवेकि॥इंद्रियहोतीपारखी॥नियमुबारेपायिकि॥
वाळेगतें॥७॥नाइकणेतेकानचिवाकि॥नपाहावेतेदिठीचिगाळि॥अवाच्यतेवाचि॥जिभचि
गा॥८॥वानिपुखाजैसे॥पळोंलागकाळवेखे॥निषिद्ध इंद्रियातैसे॥समारनकें॥९॥धाराध
रकाळे॥महानदीउचंबळे॥तैसिबुद्धिपाघळे॥शास्त्रजाति॥२१०॥अगपुनिवेचादिसि॥
चंद्रप्रभाधावेआकाशि॥ज्ञानीरत्तितैसी॥फाकेसैंघ॥११॥वासनाएकवाटे॥अहंतिवोहटे॥
मानसविटे॥विषयावरि॥१२॥एवंसलवाळे॥तेकेचिरुपुडे॥आणिनिधनहिघडे॥तेकजरि॥१३॥
तरिजैसीचिघरिसंपति॥आणितैसीचिउदार्यधैर्यरत्ति॥मांपरत्रा आणिकीर्त्ति॥कानकावे॥१४॥
कापाहातनियासुयाणे॥जालयापरगुणे॥पडिलेतेयेपाहुणे॥स्वर्गीनिया॥१५॥मगगोमट
पातया॥अवळिअसधनंजया॥तेविसलीजाणेदहा॥केअथिगा॥१६॥जेसवगुणीउकट

घेउनिसत्वचाखट॥निगसांडूनिकोपट॥भोगक्षमहे॥१७॥अवचटऐसाजोजाये॥तोसत्वाचि
नवालोये॥किंबहुनाजन्मलाहे॥ज्ञानियामाजि॥१८॥सांगपाधनुर्धरा॥रावोरायपणेडोंगरा॥
गेलयाआपुरा॥डायकाश॥१९॥नातरियेथिचादिवा॥नेलासेजियागावा॥तोतेथतऱ्हीपांडवा
दीपूचिकि॥२२०॥तैसियेसत्वशुद्धि॥आगळिज्ञानासिरद्धि॥तरंगावोलागेबुद्धि॥विवेका
वरि॥२१॥पैमहदादिपरिपाटि॥विचारूनिसेवटि॥विचारासकटपोटि॥जिरोनिजाये॥२२॥छ
त्तिसासतत्तीसावे॥चोविसापंचविसावे॥तिऱ्हीतुरोनिस्वभावे॥चतुर्थजे॥२३॥ऐसेसर्वजेसर्वो
त्तम॥जोलेऐसेजयासुगम॥तयासेवनिरोपम॥लाहेदेहा॥२४॥याचिपरिदेख॥तमसत्वअ
धोमुख॥वैसोनिजैआगळिक॥धरिरज॥२५॥श्लोक॥लोभः प्रवृत्तिरारंभः कर्मणामशमस्पृहा॥
रजस्येतानिजायंते विवृद्धे भरतर्षभ॥१२॥टिका॥आपुलयाकार्याचा॥धुमाउगावीदेहाचा॥
माजवितैचिऱ्हाचा॥उदोऐसा॥२६॥परदारादिकपडे॥परिविरुद्धऐसेनावडे॥प्रणसेकियेचे

नितोडे ॥ सैचचारि ॥ २७ ॥ [illegible]
[illegible] ॥ २७ ॥ हाटवोवरिलोभु ॥ करिस्वैरस्वाचारावु ॥ वियलितांअलाभु ॥ तेतेउरे ॥ २८ ॥ आणि
आडपडिलिया ॥ उद्यमजातभलतया ॥ प्रवृत्तिधनेजया ॥ हातुनकरि ॥ २९ ॥ तवीचियेकाधाप्रसा
दु ॥ काकरावाअश्वमेधु ॥ ऐसाअचारछंदु ॥ घेउनिउठि ॥ ३० ॥ नगरेचिरचिस्थावि ॥ जलाशा
येनिर्मावि ॥ महावनलावावि ॥ नानाविधे ॥ ३१ ॥ ऐसेऐसाअफाटकर्मि ॥ समारंभउपक्रमि
आणिदुस्तादुष्टकामी ॥ पुरेनमणे ॥ ३२ ॥ सोगरहिसांडिपडे ॥ आंगीनवकायतीनकवडे ॥ ऐसेअ
भिवाबीलोडे ॥ दुर्भरत्व ॥ ३३ ॥ स्पृहामनापुरापुरा ॥ अरोचोघदवडा ॥ विश्वघापचाडा ॥ पा
यातळि ॥ ३४ ॥ इत्यादिवाकतारजी ॥ इयेचिन्हेहोतीसाजि ॥ आणीऐसासमाजी ॥ वचेजरि
देहे ॥ ३५ ॥ तरिआघवाचिइहि ॥ परिवारलाआनदही ॥ रिघपरयानीहि ॥ मानुमीचि ॥ ३६ ॥
सुरवाडसिभिकारि ॥ वसापाराजमंदिरि ॥ तहिकाअवधारि ॥ रावोहोइल ॥ ३७ ॥ कैलतेथकरवाड

हुन चुकेगा पुढे ॥ नेइजो काव हो ॥ समार्थाचेनि ॥ ३७ ॥ प्रणो निव्यापारा होति ॥ उसंतु देहाना
राति तैसे याचिये पाति ॥ जुंपिजे तो ॥ ३९ ॥ कर्म जडाचा यायि ॥ किंबहुना होये देहि ॥ जो रजो रत्ति चा
डाहि ॥ बुडो निनिमे ॥ २४० ॥ मगतै साचिपु उति ॥ रजसखरति गिरूनिये उन्नति ॥ तमोगुण ॥ ४१ ॥ श्लोक ॥
अप्रकाशो प्रवृत्तिश्च प्रमादो मोह एव च ॥ तमस्येतानि जायंते विवृद्धे कुरुनंदन ॥ १३ ॥ टिका ॥
तैचि जियलिंग ॥ देहि चीसबाह्यसोग ॥ जियपरिसचोग ॥ श्रोत्र बळ ॥ ४२ ॥ तरि असे होय मन ॥ जै
से रविचंद्र हिन ॥ रात्रिचे कागगन ॥ अवेसचिये ॥ ४३ ॥ तैसे अंतर असास ॥ होय स्फूर्ति न उद्य
स ॥ विचारचि भास ॥ होरपे ते ॥ ४४ ॥ बुद्धीमे चवेनां धाडि ॥ होयवावरि प्रवाळसांडि ॥ आ
ठवो देशाधुडि ॥ जाला दिसे ॥ ४५ ॥ अविवेकाचेनि माजे ॥ सबाह्य शरीरगाजे ॥ येकलेनि घेपदि
जे ॥ मोठ्यनथ ॥ ४६ ॥ आचारभंगाचि होउ ॥ रुपति इंद्रियापुढे ॥ मेरु जरितेणचि कडे ॥ क्रिया जाय
॥ ४७ ॥ पाहि आणीक हियकदिसे ॥ जो दुःखु तीचि न उल्कासे ॥ आंधारि देखणे जैसे ॥ उडुकाचे ॥ ४८ ॥

तैसे निधिध्याचनिनावे ॥ अलेतेहिभरहोवे ॥ तियेविधावे ॥ घतिकरण ॥ ४९ ॥ मदिरानघेताडु
हे ॥ सन्निपातवीणबोले ॥ निप्रमुचिभुले ॥ पिसेजैसे ॥ २५० ॥ चित्ततरिगेलेआहे ॥ परिउन्मनी
तनहे ॥ ऐसेमाल्कातिजेमाहे ॥ माजिरेनि ॥ ५१ ॥ किंबहुनऐसैसि ॥ इयेचिन्हेतमेपाखि ॥ जैवाख
आयितिसी ॥ आपुलिया ॥ ५२ ॥ आणिहेचिहोयप्रसंगे ॥ मरणाचेजरिखागे ॥ तरितेतुलेनिहि
रिगे ॥ तमसीतो ॥ ५३ ॥ राइराइपणबिजी ॥ साटोनिआंगसजि ॥ मगविरुढेतेदुजि ॥ गाहिआहेगा
॥ ५४ ॥ ह्मणोनितमाचियेक्रोधे ॥ बांधोनियासकल्मातें ॥ देहजायतैमाघोते ॥ तमाचेचिहोये ॥ ५५ ॥
पैहाडुनिदिपकलिका ॥ यरआगीविसाका ॥ काजेथेलोगलतेथआसिका ॥ तोचिआहे ॥ ५६ ॥
आताकाइयेणबहवे ॥ जातमोरचीमृत्युलाहे ॥ तापशूकापक्षीहोये ॥ झाडकाळमी ॥ ५७ ॥ श्लो
कः ॥ यदासत्वेप्रवृद्धेतुप्रलयंयातिदेहभृत् ॥ तदोत्तमविदांलोकानमलान्प्रतिपद्यते ॥ १४ ॥
टीका ॥ येणेचिपैकारणे जेनिफजेसत्वगुणे तेसुकृतऐसेह्मणे स्वोनसमो ५८ ह्मणोनि

१२ तया निर्मका ॥ सुख ज्ञानी सरका ॥ अपूर्व येक फका ॥ साली कते ॥ ५९ ॥ श्लोक ॥ रजसि प्रलयं गत्वा
कर्मसंगिषु जायते ॥ तथा प्रलीनस्तमसि मूढ़योनिषु जायते ॥ १५ ॥ टिका ॥ मगराज साज
या क्रिया ॥ ति या इंद्रावली पिकलिया ॥ जे सुख चितारनिया ॥ फळ ति दुःख ॥ ६० ॥ कानिंबोळि
येचे पिक ॥ वरि गोड आतविख ॥ तैसे ते राजसदख ॥ क्रिया फळ ॥ ६१ ॥ तामस कर्म जे तुक ॥ अज्ञा
न फळ चि पिके ॥ विषांकूर विष ॥ जया परि ॥ ६२ ॥ श्लोक ॥ कर्मणः सुकृतस्याहुः सात्विकं नि
र्मलं फलं ॥ रजसस्तु फलं दुःखमज्ञानं तमसः फलं ॥ १६ ॥ टिका ॥ प्रणोनि बोर अर्जुना ॥ यथ
स त्व चि हे तु ज्ञाना ॥ जैसा का दिनमाना ॥ सूर्य उदा ॥ ६३ ॥ आणि तैसे चि हे जाण ॥ लोभा सि रजका
रण ॥ आपुले विस्मरण ॥ अद्वैताजे वि ॥ ६४ ॥ मोहा अज्ञान प्रमदा ॥ यया मेळे दास हदा ॥ पुउति
पुउति प्रबुद्धा ॥ तमचि मुख ॥ ६५ ॥ ऐसे विचारा चाडोका ॥ ति न्हि गुण ले वेगळे वेगळा ॥ दावि लाजे
सा आवका ॥ तत्काति चा ॥ ६६ ॥ श्लोक ॥ सत्वात्संजायते ज्ञानं रजसो लोभ एव च ॥ प्रमा

द मोहौ तमसो भवतो ज्ञानमेव च ॥१७॥ टिका॥ तवरज तम दोन्हि॥ देखिले प्रौढ प तनी॥
आणि सत्व वाचूनि नेणी॥ ज्ञानाकेडे॥६७॥ प्रणो निसाखि करति॥ एक जोत्ले जन्म वती॥ सर्व यागे
चतुर्थी॥ भक्ति जैसि॥६८॥ श्लोक॥ ऊर्ध्वं गच्छन्ति सत्वस्था मध्ये तिष्ठन्ति राजसाः॥ जघन्य गु
णवृत्तिस्था अधो गच्छन्ति तामसाः॥१८॥ टिका॥ तैसे सत्वाचेनि नउनाचे॥ असणे जाणे ज
याचे॥ ते तनु त्यागी स्वर्गीचे॥ राय होति॥६९॥ याचि परि पैखे॥ जिहि काजि जे मरिजे॥ तिहि म नु
ष्या होयिजे॥ मृत्यलोकि॥२७०॥ ते थ सुखदुःखाचे खिचटे॥ जे विजे एकचि ताटे॥ जेथ श्यमरण
वाटे॥ पडिले नुटे॥७१॥ आणि तयाचि स्थिति तमी॥ जे वाखोनि निमे भोगक्षमी॥ ते घेति नरकभु
मी॥ मूकपत्र॥७२॥ एवं वस्तूचिया सता॥ त्रिगुणा सि पांडुसुता॥ दाविलि सकारणता॥ आघवीचि॥७३॥
॥श्लोक॥ नान्यं गुणेभ्यः कर्त्तारं यदा द्रष्टानुपश्यति॥ गुणेभ्यश्च परं वेत्ति मद्भावं सोधिग
च्छति॥१९॥ टिका॥ पैवस्तु वस्तु खे आसिके॥ ते आपणपे गुणा सारिखे॥ देखानि कार्य विशे॥

से॥अनु करेगा॥ ७४॥ जैसे कास्य मीचे निसाजे॥ जे पर चक्र द खिजे॥ तै हारिजै तहो इजे॥ आ
पणचि॥ ७५॥ तैसे मध्यो र्ध आध॥ हे जे गुण रत्नी भेद॥ ते दहिवाचू निसुद्ध॥ वस्तू चि असे॥ ७६॥
परि हे वाहाणि असो॥ तहो तुज आनन दिसो॥ परि से ते सांगतसो॥ मा गो लगो ही॥ ७७॥ तरि अै
से निज निजे॥ सामर्थ्य ति न्ही सहजे॥ हो ती दहव्याजे॥ गुण चि हे॥ ७८॥ इंधा न्याचे नि आकार॥
आगिजै सा अव तर॥ का व्यवगे तरवेर॥ भु मीरसु॥ ७९॥ ना नादहियाचे नि मिसे॥ परिणमे दुध
जैसे॥ का मूर्त होय उसे॥ गाडिजे वि॥ ८०॥ तैसे हे स्वात: करण॥ दहचि हो ती त्रिगुण॥ त्रुणो नि
बंधासि कारण॥ घेउ फिर॥ ८१॥ परि चोजे हे धनु द्वरा॥ जे ये वळा हि गुंफिरा॥ मोक्षा चा संसारा
गुणा न के॥ ८२॥ गुण आपुलाले नि धर्मे॥ दे हि चे मा घो त सा उमे॥ चाळ ता हि न खोमे॥ गुणा ती
त ता॥ ८३॥ अैसि मुक्ति असे सहज॥ ते आता परिसउ तुज॥ जे तु झा नांबुज॥ द्विरफ कि॥ ८४॥
आणि गुणी गुणा जोगे॥ चैतन्य नके मागे॥ बोलिलो ते खागे॥ ते वीचि हे॥ ८५॥ तरि पार्था जैसे

से॥ बोधलेनि जिवेदिसे॥ स्वप्नकाजैसे॥ चेइलेनि॥ ८६॥ नातरि आपणजाणे॥ बिंबलेतिरो
निकणि॥ चक्रतहोताकल्लोळि॥ अनेकधा॥ ८७॥ कानटलेनि लाघवे॥ नदुजे सानसकवे॥ तैसे
गुणजातदखावे॥ नकोनिया॥ ८८॥ पैसरूतुत्रयआकारो॥ धरूनियाहिजैसे॥ चेदिजोचिये
वोवोसे॥ वेगळेपणा॥ ८९॥ तैसेगुणिगुणापरौते॥ जेआपणपेअसेआयिते॥ तियेअहंवे
सअहंते॥ मूळिकेचिये॥ ९०॥ तैतेथूनिमगपाहाता॥ प्रणेसाक्षीमिअकर्ता॥ हेगुणचिक्रि
याजाता॥ नियोजना॥ ९१॥ सवरजतमाचा॥ भेदिपसरूकर्मचा॥ होतअसेतोगुणाचा॥ वि
कारहा॥ ९२॥ ययामाजिमीजैसा॥ वनिकावसंतुजैसा॥ नवलक्ष्मीविलासा॥ हेतुभूत॥ ९३॥
काताराग्नीलापावे॥ सूर्यकांतिउद्धिपावे॥ कमळविकाशावे॥ जावेतमे॥ ९४॥ येकोणाचिकाजे
कहि॥ सवितयाजैसिनाहि॥ तैसाअकर्तामीदेहि॥ स्वतासरूप॥ ९५॥ भिदाउनिगुणदखे॥ गुणता
हेमियापाखे॥ याचनिनिःशेषे॥ उरेतमी॥ ९६॥ जैसेनिविवेकेजया॥ उदोहोयधनंजया॥

ये गुणानि तत्वतया॥ ऊर्ध्वपंथे॥ ९७॥ श्लोक॥ गुणानेतानतीत्यत्रीन्देही देहसमुद्भवान्॥
जन्ममृत्यूजरादुःखैर्विमुक्तोमृतमश्नुते॥ २०॥ टिका॥ आत्मा निर्गुण असे आणिक॥
ते तो जाणे अचुक॥ जे ज्ञानकेलटिक॥ तयाचिवरि॥ ९८॥ किंबहुना पांडुसुता॥ जैसा तो मासी
सत्ता॥ पावे जैसि सरिता॥ सिंधुवगा॥ ९९॥ नळिकेवरुनि उटिला॥ जैसा मुकुरा खे बैसला॥
तैसा मुळ अहंता वेटला॥ तो मी त्रिगुणी नि॥ ३०॥ भगा अज्ञानाचिया निदा॥ जो घोर तहा
ता बदबदा॥ तो स्वरूपी प्रबुद्धा॥ चे इळाचि॥ १॥ पै बुद्धिभेदाचा अरिसा॥ न या ज्ञातो नि पडि
ला विरसा॥ त्रिगुणी निप्रतिमुखाभासा॥ सुकला तो॥ २॥ देहाभिमाना चा वारा॥ आत्मा वाजो टे
ला विसा॥ तेद्य विचि सागरा॥ जिवे शाहे॥ ३॥ त्रिगुणी निमग्न जो वसि॥ प्राप्ति पावि जे तेणे सरिसि
वर्षांति आकाशि॥ घन जात तजे वि॥ ४॥ तेवि मी होउनि निरुता॥ मग देहचि इये असता॥ ना
गवे देह संभुता॥ गुणासि तो॥ ५॥ जैसा भिंगा चे निघेर॥ दिपप्रकासु नावेर॥ कानविशेचिसा

गेरु ॥ वडवानळु ॥ ६ ॥ तैसा आत्मा गेला गुणाचा ॥ बोधु नमे बे तयाचा ॥ तो देहिजैसा
व्योमिचा ॥ चंद्रजळि ॥ ७ ॥ तिन्हि गुण आपुलाल्या ठाऊ ॥ देहिनाचि विति बागडी ॥ तो पाहो
हि धाडि ॥ अंतु नेते ॥ ८ ॥ हा गवो वरि ॥ नेहटोनि गेला अंतरि ॥ आता काय वेर्ते शरिरी ॥ काहि
नेणे ॥ ९ ॥ सांडूनि अंगिचि खोळि ॥ सर्पु रिगालिया पाताळि ॥ तैसे चोकाणसा भाळि ॥ तैसे जा
ले ॥ ३१० ॥ कासोरा भ्यु जीर्णु जैसा ॥ अमोदमि को नि जाय आकाशा ॥ माघारा कमळ कोशा ॥
नये चिता ॥ ११ ॥ पै स्वरूपसमरसे ॥ तया हिगा जाले तैसे ॥ ते थे कि धर्म हे कैसे ॥ नेणे देह ॥ १२ ॥
म्हणोनि जन्म जन्म जरामरण ॥ इत्यादि जैसा हि गुण ॥ ते देहीचि रले कारण ॥ नाहि तया ॥ १३ ॥
घटाचिया खापरिया ॥ घटाचा भागी पडिलिया ॥ महदाकाराआपैसया ॥ जाले च असे ॥ १४ ॥
तैसि देहबुद्धि जाय ॥ जैआपणपा आरौ होये ॥ तैआनकाहि आठे ॥ ते वाचुनि ॥ १५ ॥ येणेथो
रे बांधले पणे ॥ तया गोदहि असणे ॥ म्हणोनि तो मी म्हणे ॥ गुणा नितु ॥ १६ ॥ योदगाचिया

बोला ॥ पार्थु अतिसुखावला ॥ मेघेसंबोखिला ॥ मयारजेसा ॥ १७ ॥ श्लोक ॥ अर्जुनउवाच ॥
कैर्लिंगैस्त्रीन्गुणानेतानतीतोभवतिप्रभो ॥ किमाचारः कथंचैतांस्त्रीन्गुणानतिवर्त्तते ॥ २१ ॥
॥ टिका ॥ तेणे तोषेविरूपसे ॥ जिकोकिचिन्हितोदिसे ॥ जयामाजिवसे ऐसाबोधु ॥ १८ ॥ तो
निर्गुणुकायिआचरे ॥ कैसेनिगुणनिस्तरे ॥ हेसांगिजोमाहेरे ॥ छेपेचेनि ॥ १९ ॥ या अर्जुनाचिया
प्रश्ना ॥ तो षडूगुणाचाराणा ॥ परिहारुआकर्णा ॥ बोलतश्रीकृष्णे ॥ २२० ॥ श्लोक ॥ श्रीभगवा
नुवाच ॥ प्रकाशंचप्रवृत्तिंचमोहमेवचपांडव ॥ नद्वेष्टिसंप्रवृत्तानि ननिवृत्तानिकांक्षति ॥ २२ ॥
टिका ॥ ऐणपार्थतुसिनवाइ ॥ हेयतुलेचिपुससिकायि ॥ तेनावचितयापाहि ॥ साचेलटिके ॥ २१ ॥
गुणातितजयानावे ॥ तोगुणाधीनुतरिनके ॥ नाहोयतरिनागवे ॥ गुणायया ॥ २२ ॥ परिआधीनु
कानागवे ॥ हेचिकैसेजाणावे ॥ गुणाचियेरवरवे ॥ माजिअसता ॥ २३ ॥ हासदहोजरिवाहासि ॥ त
रितुसुखेपुसोलाहासि ॥ परिसंआतातयासि ॥ रूपकरूस ॥ २४ ॥ तरिरजाचेनिमाजे ॥ दहिकर्माचिअ

नोजे ॥ प्रकृतिजैघेइजे वेटाकुनि ॥२५॥ तैमीचिकाकर्मदु ॥ ऐसेनिये श्रीमाहु ॥ काहिलिद्रलिबु
द्धिविहु ॥ तोहिनाहि ॥२६॥ अथवासत्वाचेनिअधिके ॥ जैसेवेंद्रिइ ज्ञानफोके ॥ तैसुविद्यातानतो
षे ॥ उभजेहिना ॥२७॥ कावाटिनेलनितमे ॥ नगिळिचिमोहभ्रमे ॥ तैअज्ञानलेनश्रमे ॥ घणेहि
नाहि ॥२८॥ पैमोहाचाअवसरि ॥ ज्ञानाचिचाडनधरि ॥ ज्ञानेकर्मनादरि ॥ होतानदुखी ॥२९॥ सा
यं प्रातमध्यान्हा ॥ याति हिकाळाचिगणणा ॥ नाहिजेवितयना ॥ तैसाअसे ॥३०॥ तयावेग
ळाचिकायिप्रकारे ॥ ज्ञानीत्वयावे असे ॥ काइजकार्णउपाउसे ॥ साजाहोये ॥३१॥ नाप्रव
र्तलेनिकर्मे ॥ कर्मटळतयाकागमे ॥ सांगेहिमवंतुहिमे ॥ कोपेकाइ ॥३२॥ नातरिमोहोअ
ळया ॥ कायिपाज्ञानामुकिजेळतया ॥ होमाआगीतेउन्हाळया ॥ जाळवतसे ॥३३॥ श्लो
क ॥ उदासीनवदासीनो गुणैर्यो न विचाल्यते ॥ गुणावर्तंतइत्य ॥ वयोवतिष्ठतिनेंगते ॥३३॥
टिका ॥ तैसेगुणागुणकार्यहे ॥ आघवेचिआपणआहे ॥ ऐसोनिकैकेनके ॥ तडातोडि ॥३४॥

जे

यव क्रीयागा प्रति ती ॥ तोदेहा आत्मा असवस्ती ॥ वाटे जाता गुंति ॥ माजि जैसा ॥ ३५ ॥ तो जिण
ता नाहारवि ॥ तैसा गुणनके नाकरवि ॥ जैसी काश्रोणवी ॥ संग्रामीचि ॥ ३६ ॥ काशरीरा आनुलु
प्राणु ॥ घरि अतिथ्याचा ब्राह्मणु ॥ नानांचा हुवाचा स्थाणु ॥ उदासु जैसा ॥ ३७ ॥ आणि गुणाचा
यावा जावा ॥ ठेचे नापावा ॥ मृगजळाचा हुलावा ॥ मेरु जैसा ॥ ३८ ॥ हुबहुत काय बोलि
जे ॥ व्योमकार निनवचिजे ॥ कासूर्य नगिलिजे ॥ अंधकार ॥ ३९ ॥ स्वप्न कागा जिया परि ॥ जा
गतयोत नसि तरि ॥ गुणि तैसा अवधारि ॥ नबांधिजेगा ॥ ४० ॥ गुणि कीर नातुडे ॥ पैदुरुनि जे
पाहकोडे ॥ तैगुणदोषसायखेडे ॥ सभ्यु जैसा ॥ ४१ ॥ सत्कर्मसात्विकी ॥ रजतरजाविषितम मोहा
दिकि ॥ वर्तत से ॥ ४२ ॥ परितयाचि गासता ॥ होतीगुण क्रियासमस्ता ॥ हुपुडजाणे सविता ॥ लोकि
काजवि ॥ ४३ ॥ समुद्रचि भरती ॥ सामकांतचि पाझरति ॥ कुमुद विकासति ॥ चंद्रतोडगा ॥ ४४ ॥
कावा राचि वाजविजे ॥ गगनचि व्यळ असिजे ॥ तैसा गुणाचिये गजबजे ॥ डोलनाजो ॥ ४५ ॥

अर्जुनायेणेलक्षणे ॥ तोगुणा तीनुजाणेण ॥ परिआताआचरेण तयाचिये ॥४६॥ श्लो
क ॥ समदुःखः स्वस्थः समलोष्टाश्मकांचनः ॥ तुल्यप्रियाप्रियोधीरस्तुल्यनिंदात्मसंस्तु
तिः ॥२४॥ टीका ॥ तरिवस्त्रासिपाटपोटि ॥ नाहिसूतवाचूनिकिरिटी ॥ ऐसेसुयेदिटी चरा
चरमदेप ॥४७॥ म्हणोनिसुखदुःखासरिसे ॥ कांटाळेआचरेरेसे ॥ रिपुभगूताजेसे ॥ हरिचेदे
न ॥४८॥ यहुवितहिसहजे ॥ सुखदुःखतेचिसविजे ॥ देहजळिहारिजा ॥ मासाळिजे ॥४९॥
आतातेतवतेणेसांडिले ॥ ओहस्वरूपसीचिमांडिले ॥ सस्यांतिनिवडिले ॥ बीजजैसे ॥ ३५०॥
कावाघसांडूनिगांग ॥ रिघानिसमुद्रीचआंग ॥ निस्तरलिलगबग ॥ खकाळाचि ॥५१॥ तेवि
आपणपाचिजया ॥ वस्तीजालिगाधनंजया ॥ तयादेहिआपसया ॥ सुखतेसेदुःख ॥५२॥ रा
त्रितेसेपाहाले ॥ हुधारणाजेविरुळजाले ॥ आत्मारामुदेहुआतले ॥ द्वंदतेसे ॥५३॥ पैनिद्रि
ताचेनिआंगेसि ॥ सापुतेसिउर्वरी ॥ तेविस्वरूपस्थासरिसि ॥ देहिद्वंदे ॥५४॥ म्हणोनित

याचाराचि ॥ शेणासो नयाविशेषु नाहि ॥ रत्नागुडया काहि ॥ नेणिजे भेदु ॥ ५५ ॥ घरायेवो
पासचर्गु ॥ काविरि पडावाघु ॥ परिआत्मबुद्धि सीभंगु ॥ कदानकै ॥ ५६ ॥ निवटलेनउपवेळ ॥ ज
ळिनलविरळे ॥ साम्यबुद्धि नमोडे ॥ तयापरि ॥ ५७ ॥ हाब्रह्मा ऐसेनिस्तविजो ॥ कांनिचलणो
निनिंदिजो ॥ परिनेणेजेवाविसो ॥ राखजेसि ॥ ५८ ॥ तैसिनिंदाआणिस्तुति ॥ नये कोणिहि
व्यक्ती ॥ नाहिआंधारकावाति ॥ सूर्याघरि ॥ ५९ ॥ श्लोक ॥ मानापमानयोस्तुल्यस्तुल्यो
मित्रारिपक्षयोः सर्वारंभपरित्यागी गुणातीतः सउच्यते ॥ २५ ॥ टिका ॥ ईश्वरबुद्धि
पूजिला ॥ काचोरत्नेनिगांजिला ॥ रंकराजीवेरिळला ॥ किलारावो ॥ ६० ॥ कासुहृदयापासिआ
ले ॥ अथवावैरिवरिजाले ॥ परिनेणेरातिपाहाले ॥ तेजजेवि ॥ ६१ ॥ साहिरुतुयेताआकारो ॥ लिं
पिजेचिनाजैसे ॥ तेविवैषम्यमानसे ॥ जाणिजेना ॥ ६२ ॥ आणीकहियेकृपाहि ॥ आचारुत
याचाराई ॥ तरिव्यापारासिनाहि ॥ जोलदिसे ॥ ६३ ॥ सर्वारंभाउटकले ॥ प्रवृत्तिचेतेथुमाव

ले ॥ जरु तीका कर्म फळे ॥ ते तो आगी ॥ ६४ ॥ दशादशा चे निनावे ॥ भावाचि जिविनुगवे ॥ सेविजे स्व
भावे ॥ पैठे होये ॥ ६५ ॥ सुखे नास्य सेण ॥ पाषाणु काजेणमोन ॥ तैसि सांडिमांडिमेन ॥ वर्जिली सो ॥ ६६ ॥
आताक्षिति हाचि विस्तारु ॥ जोणे ऐसा आचारु ॥ जयाते तो चि साचारु ॥ गुणातीतु ॥ ६७ ॥ गुणाते
अतिक्रमणे ॥ घेउ उपाये जेणे ॥ तो आता आयीकहणे ॥ श्रीदत्तनाथु ॥ ६८ ॥ श्लोक ॥ मांच
व्यभिचारेण भक्तियोगेन सेवते ॥ स गुणान्समतीत्यैतान् ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥ २६ ॥
टीका ॥ तरि व्यभिचार रहित चित्ते ॥ भक्तियोगमोते ॥ सेवी तो गुणाते ॥ जाकरु राके ॥ ६९ ॥
परि कोणमी कैसि भक्ती ॥ व्यभिचारा काय सि व्यक्ति ॥ हे आघवी चि निरुति ॥ हो आविळाग ॥ ७० ॥
तरि पार्थ परियसा ॥ मितवयथे ऐसा ॥ रत्निकिवो जैसा ॥ रत्न चिंता ॥ ७१ ॥ कांद्रवपण चिनि
र ॥ अवकासु चि अंबर ॥ गोडी ते चि साखर ॥ आन नाहि ॥ ७२ ॥ वन्हि ते चि ज्वाळ ॥ दळ चि नाव

कमळ॥ सूखते चि डाळ॥ फुका दिक॥ ७३॥ अगाहि वजे आकर्षले॥ तेचि हि मवंतु जे विजाले॥ नाना
दुधमुराले॥ तेचि दहि॥ ७४॥ तैसे विश्वयेणे नावे॥ हे मीचि पै आघवे॥ घइचंद्रबिंब सोळावे॥ न लगे
जेवि॥ ७५॥ घृताचे थिजलेपण॥ नमोडिता घृतचि जाण॥ कानाटिता काकण॥ सोनेचि ते॥ ७६॥
नुकलिता पडु॥ तंतूचि आहे स्पडु॥ न विरविता घडु॥ मृत्तिकाजे वि॥ ७७॥ स्रणानि विश्वपण जावे
मग मीते घेयावे॥ तैसा नकु आघवे॥ सकट मीचि॥ ७८॥ ऐसे नि मीते जाणिजे॥ ते अव्यभिचार
भक्ति स्रणिजे॥ ते थ भेदु काहि दखिजे॥ तरि व्यभिचारु ते॥ ७९॥ या कारणे भेदु ते॥ सांडूनि अ
भेदचित्ते॥ आपणया सकट मीते॥ जाणोवगा॥ ३८०॥ पार्थासोन याचि दिक॥ सोन याचि लाग
लि देख॥ तैसे आपणा पे आणिक॥ मानावेना॥ ८१॥ ते जाचे ते जोनि नि गाला॥ परि ते जीचि अ
सेलागला॥ तया रमीऐसा भला॥ बोधु होआवा॥ ८२॥ पै परिमाणु भूलिजे॥ हि मकणु हिमांचलि
प जमालिन्या हाळि॥ अहे तैसे॥ ८३॥ होकानंरगला हान॥ परि सिंधूसि नाहि॥ भेन ते साईश्व

रीमिआन॥ नोहचिमा॥८४॥ ऐसे निबासमरसे॥ दृष्टिजे उल्हासे॥ तेपैभक्तिऐसे॥ आमीहुणे
॥८५॥ आणिज्ञानाचेचांगावे॥ येचिदृष्टीनावे॥ योगाचेहिआघवे॥ सर्वस्वहे॥८६॥ सिंधुआणिज
लधरा॥ प्रांजिलागलिअखंडधारा॥ तैसिवृत्तिविरा॥ प्रवर्त्तते॥८७॥ काकुहेसिआकाशा॥ तोदि
सोदानाहिजैसा॥ तोपरापरेशुतैसा॥ यकवेटगा॥८८॥ प्रतिबिंबोनिबिंबवरि॥ प्रभचिजैसिउ
जरि॥ तैसोहेवृत्तिअवधारि॥ तैसिहोये॥८९॥ ऐसेनिमगपरस्पेर॥ तैसोहेवृत्तिजैअवतेर॥ तैनि
यहिसेकरसेर॥ आपेसया॥९०॥ जैसासेंधवाचारवा॥ सिंधुमाजिपांडवा॥ विरालयाविरवावा
हेहियेक॥९१॥ नातरिजालुनिलूण॥ वहीहिविसेआपण॥ तैसेभेदुनासुनिजाण॥ ज्ञाननुरे॥९२॥
मासपैलपणजाये॥ भक्तुहेऐलेपणयाये॥ अनादिऐकयजेआहे॥ तेचिनिवडे॥९३॥ आतमुणाते
तोकिरीटी॥ जिणयानकृतिगोटि॥ जेयकपणाहिमिटि॥ पडोसरलि॥९४॥ किंबहुनाऐसिदशा॥ ति
अप्रवेगासुउसा॥ हेतोपावेजोहेसा॥ मातभजे॥९५॥ पुडतिहिलिंगी॥ भक्तुजामासाजगी॥

१९

हे ब्रह्म तात याला गि॥ पति व्रता॥ ९६॥ जैसे गंगेचे नि वोघ॥ उकमळितजळ जे नि गे॥ सिंधूपदत
याजोगे॥ आन नाहि॥ ९७॥ तैसा ज्ञानाचिया दिठि॥ जो मोतसवि कि रीटी॥ होय ब्रह्मतेचा मुकुटि॥ चुडा
रत्नतो॥ ९८॥ या ब्रह्म वासीचि पार्था॥ सायूज्य ऐसिव्यवस्था॥ याचि नाव चौथा॥ पुरुषार्थ गा॥ ९९॥
परिमासे आराधन॥ ब्रह्मची होय सोपान॥ येथ मी हन साधन॥ गमे न हो॥ १००॥ श्लोक॥ ब्रह्म
णोहि प्रतिष्ठाहम मृतस्याव्ययस्यच॥ शाश्वतस्यच धर्मस्य सुखस्यैकांतिकस्यच॥ २७॥
टिका॥ तरि सखे ऐसे॥ तुझा चित्ति पैसे॥ पै ब्रह्म अनन्यसे॥ मी वाचुनि॥ १॥ अगा ब्रह्म या नावा
अभिप्रावो मी पांडवा॥ मी चि बोलिजे आघवा॥ राहीयेहो॥ २॥ पै मंडळ आणि चंद्रमा॥ दोनि न
कृति सुवर्मी॥ तैसा मज आणि ब्रह्मा॥ भेदु नाहि॥ ३॥ अगा नित्य जे नि कंपा॥ अनादि तधर्मरूपा॥ सु
खजे उमपा॥ अद्वितिये॥ ४॥ विवेक आपुलेकाम॥ सारूनि या चि जे धाम॥ निस्कर्षाचे निसीम॥ किंब
हुना तो मी॥ ५॥ ऐसे होअवधारा॥ तो अनन्याचा सोयिरा॥ संगतसे विरा॥ पार्था सि पै॥ ६॥

१९

येथध्यतराद्रुसणे॥संजयाहुतुतेकोणे॥पुसिलेनिवीणवायाणे॥कावोलसी॥७॥मासीअवसरि
तेफडि॥विजयाचिसांगेगुढि॥येरजिवीसणसांडि॥गोडेइया॥८॥संजयोविस्मयमानसि॥आहा
करनिरसरसी॥सणेकैसयादेवसि॥द्वंद्वयया॥९॥तहिघपाडुतोतुष्टो॥यथाविवेकुहाघोटे॥मो
हाचाफिटे॥महारोगु॥१०॥संजयाऐसेचिंतिता॥सवादुतासांगितिता॥हरिखाचायेतुचित्ता॥म
हापुरु॥११॥सणोनिआतायेणे॥उछायाचेनिअवतरणे॥श्रीकृष्णाचेबोलणे॥सांगिजैल॥१२॥
तयाअक्षरांतीलभावो॥पाववीनतुमचागवो॥आइकासुपेज्ञानदेवो॥निरुतिचा॥१३॥ॐत
त्सदिति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादेगुण
त्रयंविभागयोगोनामचतुर्दशोध्यायः॥१४॥संपूर्णमस्तु॥श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥श्लोक॥२७
टिका॥४१३॥ओवी॥४४०॥पत्रे॥२०॥ ॥ ॥ ॥ ॥